

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

OKTATÁS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉRT

Novotni Beáta

Összefoglalás

A fenntartható fejlődésnek mint fogalomnak alapvető feladata az Európai Unióban meghatározott és elérendő célként megfogalmazott ismérvek felvázolása és a figyelemfelhívás a fenntartható fejlődés fontosságára. Az Európai Unió speciális helyet foglal el a nemzetközi szervezetek között, mert a világ legintegráltabb nemzetközi gazdasági közössége, nemcsak kormányközi megállapodás a tagállamok között, hanem sokkal több, hiszen a tagállamok átruházták szuverenitásuk egy részét az Európai Unióra úgy, hogy egyetlen tagállammá alakultak volna. Az EU fenntartható fejlődési stratégiájaként a 21. századi oktatási trendeknek igazodniuk kell a fenntartható fejlődés biztosítására kidolgozott nevelési és oktatási programokhoz. A 21. század feladatai közé kell sorolni az oktatásnak a fenntartható fejlődés érdekében történő átszervezését és egy teljesen új oktatási szemlélet kialakítását.

A fenntartható fejlődés eléréséhez a leghatékonyabb módszer az, hogy valóságközelivé váljon, de a meglévő programok irányultságának és színvonalának javítása is elengedhetetlen. A fenntarthatóság tudománya arra törekszik, hogy a tudományt a szükségletek kielégítésére fejlessze ki. A fenntartható fejlődést szolgáló oktatás elsődleges feladata az életre vonatkozó ismereteink fejlesztése. A fenntarthatóság a valódi cél, amelyhez szükség van a közösség minden tagjának az elhivatottságára, ami viszont csak az oktatáson keresztül valósulhat meg.

Kulcsszavak: fejlődés, EU, oktatás, iskola, jövő,

JEL: Z19

Abstract

The main purposes of the notion sustainable development are the outline of the criteria that are determined as aims to be achieved in the European Union and the call for the importance of the sustainable development. The European Union takes a special place among the international organizations because it is the most integrated economic community of the world for the reason that it is not only an intergovernmental agreement among the member states but much more as the member states transferred a part of their sovereignty to the European Union without transforming to one member state. I emphasize – as the EU strategy of the sustainable development – that the education trend of the 21st century has to follow the educational and pedagogical programmes that have been worked out for the sustainable development; I draw attention to the emphasized importance of the role of the Öko-schools. The Öko-school network plays a significant role among the educational institutions. For the sake of the sustainable development, the reorganization of education belongs to the duties of the 21st century and a brand-new educational attitude has to be developed.

In order to reach the sustainable development the most effective method is – in order to bring it to the reality – the improvement of the tendency and the level of the still existing programmes. The science of sustainability seeks to develop the science to meet the needs. The main duty of education that serves the sustainable development is the improvement of our knowledge regarding life. The real target is sustainability for which the vocation of all members of the community is needed that can only be realized through education.

Keywords: evolution, EU, education, school, future

JEL: Z19

Bevezetés

A gazdasági és társadalmi fejlődésben, a versenyképesség fokozásában nagyon fontos szerepet játszik a munkaerő tudásának és képességeinek fejlesztése. Az Európai Unió számára elsődleges feladat az oktatási és képzési rendszerek fejlesztésének elősegítése. A gazdasági fejlődés szükségessé teszi, hogy a tagállamok felismerjék, hogy az oktatásnak jelentős változásokon kell keresztülmennie. Az EU nem rendelkezik közvetlen hatáskörrel ennek megvalósítására, de közvetett módon hatást tud gyakorolni az oktatási-képzési politikák közelítésére, a rendszerek átalakítására, a fejlődés befolyásolására. A munkaerőpiacon való bennmaradás alapfeltétele lett a tanulás. A versenyképesség eszköze és a munkanélküliség elleni harc fontos momentuma a tanulás, így a hozzáférés biztosítását, a széles körű társadalmi feltételek megteremtésének kötelezettségét rója az államra. A tanulás minden formáját biztosítani kell. Az egész életen át tartó tanulás minden életkorra vonatkozó tevékenység, tehát ez nem a felnőttképzést jelenti, hanem azt, hogy az óvodától kezdve a közoktatásban való részvételen át a felsőoktatás és a felnőttképzés teljes rendszere is idetartozik, ez a hosszabb-rövidebb átképzési programokkal együtt véve az egész életen át tartó tanulás folyamata.

Anyag, módszer

A kutatási téma megválasztása célirányossá tette könyvtári munkámat, illetve a források helyes megválasztása és hatékony felhasználása is fontos volt számomra. Használtam elsődleges forrásokat, ilyen volt a Tanács beszámolója a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásról, vagy az UNECE-országok beszámolója az UNESCO évtized kapcsán a fenntarthatóságra nevelés terén végzett munkájukról. Másodlagos források is rendelkezésemre álltak, amelyek ezekre épülő összefoglaló könyvek voltak. Klasszikus könyvtári forrásokra is építettem, használtam kézikönyvet az Európai Unióról, amely áttekintést adott a nemzetközi szervezetekről is, de a monográfiák és a tanulmánygyűjtemények is jelentősek voltak. Az interneten elérhető információforrásokat is igénybevettem, hiszen ez a téma nagyon aktuális és jelentőségteljes. A nemzetközi és hazai szervezetek honlapjai is fontosak voltak a dolgozat elkészítéséhez. Orbán Mária a regionális fenntartható fejlődés elkerülhetetlenségéről ír, de szívesen olvastam Kecskés Balázs érdekes és reális áttekintését az Európai Unió oktatáspolitikájáról és magyarországi vonatkozásairól.

Oktatási és képzési politika az EU-ban

Az oktatáspolitikai szerepvállalás főbb területei közé tartozik az európai dimenzió fejlesztése az oktatásban. Az európai dimenzió maga azt jelenti, hogy tudatosítani kell az állampolgári szerepvállalást, a közösen vállalt értékek (demokrácia, szolidaritás) megerősítését. A hallgatói és oktató mobilitás elősegítése, az oklevelek elismerése is ide tartozik. Az intézmények közötti együttműködés megerősítése is vállalt cél, hiszen az információ- és tapasztalatcsere az egyik legfontosabb tényezője az együttműködésnek. A tagállamok célja a harmadik országok és a nemzetközi szervezetek kapcsolatának építése. A szakképzési politika célja még az ipari változásokhoz történő legkönnyebb alkalmazkodás elősegítése, a munkaerőpiaci beilleszkedés, a szakképzésbe való bejutás megkönnyítése. Az Európai Unió legfőbb vagyona az emberi erőforrás. Az oktatásra és képzésre fordított költség nemcsak az EU versenyképességének, a fenntartható fejlődésnek, valamint a foglalkoztatásnak az előfeltétele, hanem a lisszaboni csúcson megfogalmazott gazdasági, szociális és környezetvédelmi feladatok teljesítésének is elengedhetetlen követelménye. A felsőoktatásnak központi szerepe van az EU versenyképességének növelésében, így törekedni kell a felsőoktatás minőségének emelésére. Létre kell hozni a tanítás és képzés Európáját (Kengyel, 2010). Az EU oktatáspolitikai irányai egyértelműek, a stratégiai célok meghatározó jellegűek, és fontos szerepet játszanak az oktatás terén. Olyan oktatás, képzés kialakítását kell lehetővé tenni, amely képes saját eszközeivel segítséget nyújtani a kihívások megoldásában, illetve alkalmat ad a személyiség fejlesztésre, a szocializációra és a munka világában való eligazodásra. A képzési rendszerek átalakítása önmagában nem vezet sikerre, figyelembe kell venni a foglalkoztatás, a képzés viszonyát és ennek ismeretében meghatározni a célokat. Az oktatásnak képessé kell válni a lényeges ismeretek elsajátíttatása mellett a képességek elsajátíttatására is (Kengyel, 2010).

A fenntartható fejlődés

Ahogy a Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata megfogalmazza:

„A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg.” (Átmenet a fenntarthatóság felé; Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió, 2000)

A fenntartható fejlődés a mai világban nagyon is aktuális téma, hiszen az ember értelmes életvitelének a fontosságáról szól, arról, hogy kielégítse szükségleteit, boldog legyen úgy, hogy nem meríti ki a Föld erőforrásait, és nem veszélyezteti a következő generáció esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket, tehát megfelelő mennyiségben és minőségben megőrzi, sőt ha lehet, bővíti azt. Minden nemzedék szellemi és anyagi jólétének elősegítéséhez négyféle erőforrás szükséges: emberi, természeti, társadalmi és gazdasági erőforrások (ENSZ csúcstalálkozó, 2005). A fenntartható fejlődés három (társadalmi, gazdasági, környezeti) egymással kölcsönhatásban lévő kiterjedését azonosították. Az emberi erőforrások fontos szerepet töltenek be, hiszen az egészséges, jó állapotban lévő, nagy tudással rendelkező emberekre mindig szükség lesz. Az ember a legfontosabb tényező, a legfontosabb erőforrás.

A természeti erőforrások is elengedhetetlenek, mert ennek megőrzése szolgálhatja a gazdasági fejlődést és az életminőség javítását. Vizsgálni kell a kimerülőben lévő természeti erőforrások biztosítására szolgáló intézkedéseket, mert az erőforrás-ellátottsággal biztosíthatjuk a fenntartható fejlődést. A nemzetierőforrás-gazdálkodásnak lépéseket kell tenni, stratégiát kell kidolgoznia ennek érdekében. A gazdasági erőforrások segítik elő az adott társadalom anyagi gyarapodását. A pénztőke, a fizikai tőke, a termelési technika színvonala, a modernizáció, a szakmai fejlesztés is meghatározó. A humántőke egyik formája a vállalkozói tőke, hiszen a fenntartható fejlődés fontos szereplőjévé válhatnak a vállalkozók azzal, hogy irányítják az emberi és a fizikai erőforrások nagy részét. A társadalmi erőforrások nem utolsósorban a jólét feltételei. A tervezés, a takarékoság, a fejlesztőkészség kardinális szerepet tölt be, a fenntarthatóság alapvető erőforrásai közé tartozik. A politika fontossága, a demokrácia a közösség kultúráján nyugszik. A normák és intézmények nélkül nincs fenntarthatóság (ENSZ csúcstalálkozó, 2005).

A fenntartható fejlődés megvalósításának értelmezése

A fenntartható fejlődés megvalósítása csak akkor lehetséges, ha együtt, összehangolt cselekvésként kezeljük, mivel a társadalom, a környezet, a gazdaság és az emberi erőforrás egységét hirdeti. A fenntartható fejlődés elve közös, tehát nemzetközi összefogást jelent, de a megvalósítás már eltérő lesz az országokban, régiókban. Sajnos a fenntartható fejlődést egyénenként máshogy értelmezik, de egyértelmű, hogy a gazdaság és a társadalom szemléletmódját meg kell változtatni, meg kell találni az ember és a természet harmóniáját. A

21. században úgymond az ember uralkodik a természet felett, de észre kell venni, hogy társa az élőlényeknek, apró résztvevője a természet rendszerének. Tudnunk kell, hogy a fenntartható fejlődés feltétele a szükségletek kielégítése, a szociális biztonság megteremtése és a környezet minőségének biztosítása. Ezen kritériumok biztosítása érdekében szabályozásokra van szükség. Az emberek értékrendjének megváltoztatása, a társadalom átalakítása, politikai szempontok figyelembevételével az oktatás átalakítása, az ember és a természet összhangjának előtérbe helyezése, a környezet minőségének javítása és a szociális biztonság létrehozása a környezet károsítása nélkül (Orbán, 2002).

A fenntartható fejlődést szolgáló kutatás jelentősége

Az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszere az „Oktatás és képzés 2020 Munkaprogram”, amely kiemeli, hogy az oktatásnak és képzésnek kulcsszerepet kell játszania a fenntartható fejlődés kialakításában, fejlesztésében.

Nyomatékosítja, hogy az Európa 2020 stratégia eredményes végrehajtásában fontos szerepet játszik a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás. Az oktatási intézményeknek jelentőségteljes szerepe van ebben, hiszen az egyének és a csoportok készségeinek és ismereteinek átformálása, illetve továbbfejlesztése kulcsfontosságú a jövő értelmezése tekintetében. Nem mindegy, hogy látják a jövőt, ahol élni és dolgozni fognak. Olyan értékeket és elveket kell előtérbe helyezni, amelyek segítenek annak kialakításában, hogy miként gondolkodjanak, hogyan viselkedjenek a jövő nemzedékei. Az egész életen át tartó tanulás jelentősége, az oktatás és képzés minőségének javítása szintén elvárandó cél. Az oktatás és képzés elengedhetetlen a fenntarthatóbb Európa és az élhetőbb világ megteremtéséhez. Az adott társadalom gyarapodásához szükséges három alapvető pillérrel (gazdasági, társadalmi és környezeti) egyaránt kell foglalkozni (EU Tanácsa, 2009).

A fenntartható fejlődést szolgáló oktatásnak több tudományterületet érintő tanulásra kell építeni. A fenntartható fejlődést szolgáló oktatás nem egy tantárgy, hanem elvek és értékek együttese, amely tapasztalatokra és cselekvésre épül. A fenntartható fejlődést szolgáló „egész iskolás” képzés kialakítása a cél. Az oktatási intézménynek arra kell törekedni, hogy a fenntartható fejlődés elvét beépítsék a gyakorlatba is. Tehát nemcsak az oktatás, hanem az iskolai környezet kialakítása is elsődleges. A tagállamok feladata a fenntartható fejlődés

dést szolgáló oktatás előmozdítása. Az EU tehát megerősíti az együttműködést a nemzetközi intézményekkel, az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságával és az UNESCO-val, hogy biztosítani tudják az oktatás terén is a fenntartható fejlődést (Németh, 2008).

Tanulás a fenntarthatóságért

Ennek meghatározása nehéz feladat, mert sokoldalú és szerteágazó. A Tanulás a Fenntarthatóságért Évtized elsődleges célja, hogy a fenntarthatóság alapelveit, értékeit és gyakorlatát beépítse a tanulás minden területébe. Ez a nevelési törekvés segíteni fogja a magatartásformák olyan változását, amelyek a fenntarthatóbb jövőhöz vezetnek: a környezet egészsége, a gazdaság életképessége a jelen és a jövő nemzedékek társadalmá érdekében.

A Tanulás a Fenntarthatóságért Évtized célját az ENSZ Közgyűlés 59/237-es döntése fogalmazta meg, mely szerint a közgyűlés felszólítja a kormányokat, hogy nyilvánítsák ki, milyen intézkedésekkel valósíthatók meg az évtized célkitűzései a saját nemzeti fejlesztési terveik keretein belül. Nemzetközi szinten tehát meg kell valósítani és lehetőséget kell biztosítani a fenntarthatóság fogalmának finomítására, fejlesztésére a nevelés minden szintjén, elsősorban a képzéseken és a köztudatban. Erősíteni kell a nevelés és a tanulás szerepének fontosságát a fenntartható fejlesztésben is. Az oktatás kiemelt szerepének fontossága ismét előtérbe került, így a kormányok, a nem kormányzati szervezetek, az ENSZ-szervek kötelezettségvállalása hangsúlyosabbá vált. Az UNESCO nagyon sok dokumentumot és helyzetjelentést készített a fenntartható fejlődéssel kapcsolatban. (Varga, 2006)

Oktatás a fenntarthatóság szolgálatában

A tudomány szerepe és alkalmazása elsődleges a fenntartható fejlődés érdekében. Elvek, politikai normák támogatása is jelentős szerepet kap a fenntartható tudományos és technikai fejlődés irányításában. Még a kulturális sokszínűség összehangolása a fenntarthatóságért és az információs csatornák, a média és kommunikáció részvétele a fenntartható fejlődésben is kulcsszerepet kap. Az UNESCO évtized kapcsán az országok jelentéstételi kötelezettsége is megnőtt a fenntarthatóságra nevelés terén. Az UNESCO Oktatás a Fenntartható Fejlődésért Irányító Bizottságát megbízták, hogy kövesse nyomon a Fenntartható Fejlődésért stratégia előrehaladását. Ehhez a szakértői csoport kidolgozott egy

jelentéstételi mechanizmust, melynek célja, hogy lehetővé tegye azt, hogy a régió országai tanuljanak egymástól az Oktatás a Fenntartható Fejlődésért program területén. Az adatok inspirálják az egyes résztvevő országokat, és tükröt mutatnak egymásnak, amely segíthet az egyes országok és régiók közötti előrehaladásban. Általános célkitűzés, hogy ellássa az embereket a fenntartható fejlődéshez szükséges tudással és készségekkel, alkalmasabbá és magabiztosabbá téve őket, és megteremti a lehetőségeket egy egészséges és élhető életmódra, harmóniában a természettel, odafigyelve a társadalmi értékekre, a nemek közötti egyenlőségre és a kulturális sokszínűsége (UNECE jelentés, 2014).

Oktatási módszerek a fenntartható fejlődés szolgálatában

Az UNESCO több szempontot határozott meg, amelyek egyértelműen támogatják az egyéni tanulókra és az oktatási rendszerekre irányuló minőségi oktatást a következők szerint: a tanuló bevonása az oktatásba, a tanuló ismereteinek és tapasztalatainak megismerése, az oktatás tartalmának lényegessé tétele, a változatos tanítási és tanulási folyamatok alkalmazása, illetve a tanulási környezet fejlesztése. A sokszínűség révén a tanulóknak lehetőségük nyílik a fejlődésre, képességeik, gondolkodásuk fejlesztésére. Figyelembe kell venni a tanulók igényeit is a minőségi oktatás kialakításánál, és emellett különböző tanítási technikákat is alkalmazni kell. Az oktatás mindenkié, így a fenntarthatóság koncepciójának lényege a társadalmi egyenlőség, ami azt jelenti, hogy az oktatásnak az összes tanuló igényeit ki kell elégítenie. A lemorzsolódás az iskolákban sajnos társadalmi és gazdasági probléma, amit meg kell állítani. Megteremthető a tanulók közötti egyenlőség a különböző tanítási technikák alkalmazásával. De az eltérő oktatási gyakorlatok alkalmazása előmozdítja a fenntarthatóság alapelveinek megértését is (UNESCO, 2014).

Az oktatás irányvonalának, a fenntarthatóság problémájának kezelése érdekében szükséges a módosítás. A tantervek elemzéséhez fontos szempont a fenntarthatóság három pillérének, a környezetnek, a gazdaságnak és a társadalomnak a fogalmát vizsgálni az adott ország szempontjait tekintve. A fogalmak egy része alapvető fontosságú a fenntarthatóság megértéséhez. Az alapvető fogalmak megértése nélkül a fenntarthatóságról való tanulás elpocsékolta idő. Nincsenek sajnos arra vonatkozó előírások, hogy a fenntarthatóság elemeit hogyan lehet az egyik tantárgyból átvinni a másikba. Az ismeretek ilyen típusú átalakítását tudatosan tanítani kell, hogy a fenntarthatóság eszmei képe ne vesszen el. A teendők között elsősorban az szerepel, hogy több érde-

kelt csoport részvételével megvalósuló konzultáció során meghatározzák az adott ország vagy közösség fenntarthatóbb jövőjének megteremtéséhez szükséges ismereteket, értékeket, perspektívákat. Fontos a tanterv olyan elemzése, amely a fenntartható fejlődést tanító fogalmakra irányul. Az Európai Unió Tanácsa felhívta a figyelmet a következő évtizedekben problémaként felmerülő környezetvédelem fontosságára, így felkérte a tagállamokat, hogy olyan intézkedéseket vezessenek be az oktatásban, amelyek a fenntarthatóságot szolgálják. A fenntarthatóság témakörének be kell kerülni a tananyagokba, az ökotudatosság jelentőségére figyelmet kell fordítani, illetve az iskolának a szülőkkel és a helyi szervezetekkel együtt ki kell dolgozni egy „egész iskolás megközelítés”-t. Az iskola olyan fenntartható világgéppel rendelkezik, amely mindenhol megnyilvánul. Az iskolai irányelvek a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóságot tükrözik (Varga, 2002).

A jövő iskolái

Az ökoiskolák tulajdonképpen abban különböznek egy átlagos iskolától, hogy működésüknek fontos eleme a fenntarthatóság pedagógiája. Az „ökoiskola” cím intézményi elkötelezettséget jelent a környezettudatosság és fenntarthatóság érdekében. Az ökoiskolában nemcsak az oktatásban érvényesülnek a környezeti nevelés, a fenntarthatóság elvei, hanem az élet más területén is megtalálható, a gyerekek étkeztetésében vagy a táborok szervezésében ugyanúgy megnyilvánul. Az ökoiskola-hálózat egy nemzetközi hálózat tagja, az OECD-CERI (Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete – Oktatási Innovációs és Kutatási Központ), az ENSI (Iskolai Környezeti Nevelési Kezdeményezések) projekt ökoiskola-programjának magyarországi megvalósulásaként működik 2000. március óta az Országos Közoktatási Intézet Tanulásfejlesztési Központja felügyeletével. Az anyagi háttérrel az Oktatási Minisztérium és a Környezetvédelmi Minisztérium adja. A hálózat összefogja, és sok-sok információval, továbbképzésekkel, rendezvényekkel támogatja az iskolákat, melyek természetesen a fenntarthatóságra nevelés értékeit helyezik előtérbe. A tevékenységek közé sorolhatjuk az évente megrendezett találkozókat, amelyek az ökoiskolákat érintő legfontosabb hazai és nemzetközi eseményeket, programokat tárják fel, lehetőségeket kínálnak a bemutatkozásra, kapcsolattartásra, információcserére és szakmai megbeszélésre (Varga, 2002).

A tevékenységek között kell megemlíteni a továbbképzések megszervezését hazai és nemzetközi szinten egyaránt, illetve nemcsak a megszervezést, ha-

nem a kidolgozást és lebonyolítást is a hálózat kontrollálja. A kutatásban való részvétel is a fontos feladatok közé tartozik, de a fenntarthatóság pedagógiai oldalát is támogatja pedagógiai és pszichológiai kutatásokkal. Nemzetközi rendezvényeken lehetőség van bemutatni a magyar környezeti nevelés eredményeit. A nemzetközi együttműködés jelentőségteljes szerepét hangsúlyozzák azzal, hogy több nemzetközi program aktív résztvevői az ökoiskolák, amely elősegíti a magyar iskolák nemzetközi iskolaprojekthez való kapcsolódását, ezzel hozzájárul a hazai környezeti nevelés stratégiájához. Meg kell említeni még a pedagógiai segédanyagokat is, hiszen a hálózat könyvek, oktatócsomagok segítségével is támogatja az iskolák működését.

Az ökoiskola cím elnyerésére mindig pályázatot írnak ki, melyre minden magyar iskola, közoktatási intézmény pályázhat. Munkatervet dolgoznak ki az ökoiskola kritériumainak elérése érdekében. A pályázati kiírás mindig tartalmazza a kritériumokat és a munkaterv vázlatát is. A szakmai háttér bővülésével, a tapasztalatok megszerzésével a kritériumrendszer is átalakult. 2012 óta már az Örökös Ökoiskola címet is megkaphatják azok az intézmények, melyek korábban már legalább hat évig az Ökoiskola cím birtokosai voltak, és már harmadszor pályáznak. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia koncepciója szerint a fenntarthatóság az emberiség megújulását jelenti, a jövőért érzett kötelességtudat érvényesítését fejezi ki, azzal együtt, hogy alkalmazkodni kell a környezethez a természeti erőforrások megőrzése érdekében. A gazdaság és a társadalom működőképességének biztosítása a fenntartható fejlődés elveit figyelembe véve, a népesség csökkenésének megállítása is a célok között szerepel. Az egészségtudatos társadalom kialakítása is fontos momentum. A nemzeti fenntarthatóság csak a neveléssel és az oktatással érhető el, egyetlen kitűzött cél sem érhető el az oktatási intézményrendszer nélkül. Az ökoiskolák fontos szerepet töltenek be az oktatási intézmények között. A helyi tantervek megtervezése, az oktatási programcsomagok, az ökoiskolai hálózatban kialakult tapasztalatcserék és az egymástól tanulás segíti mindezt. Az általános és középiskolai nevelés folyamatában jelentőségteljes szerepet játszik a tudományos megismerés is (OFI, 2014).

Eredmények és feladatok a fenntarthatóságért

Az Európai Unió képes megőrizni kitüntetett szerepét, de a fenntartható fejlődés biztosítása globális szinten csak a nemzetközi szervezetek segítségével működhet. A fenntarthatóság fogalma időről időre változik, figyelembe kell

venni a globális és a helyi problémákat is. A fenntartható fejlődés eléréséhez változások szükségesek a politikák kialakításában és a megvalósításban az Európai Unió szintjén és a tagállamokban egyaránt. Érezhetőbbé vált, hogy erősíteni kell a különböző EU-politikák összhangját, tudományos és technológiai befektetéseket kell alkalmazni a jövő érdekében. A fenntartható fejlődésnek központi célkitűzéssé kell válnia. Nagyon fontos lépésnek kell tekinteni, hogy az EU az egész jogalkotási folyamatában a politikai területeket átfogó gondolkodás értelmében gyökeres változásokat hajtott végre. Az oktatás a középpontja az egyén és a közösség fejlődésének. A küldetése pedig, hogy mindenki számára lehetővé tegye, hogy kibontakoztassa az alkotóképességét és tehetségét személyes tervei megvalósításának érdekében. Lehetővé kell tenni az egyén számára, hogy tudatosítsa önmaga és környezete szerepét, valamint, hogy beteljesítse társadalmi hivatását mind a munkában, mind a közösségekben. A formális oktatás keretein belül a gazdasággal, a társadalommal és a környezettel kapcsolatos tanulmányok általában külön tudományágakhoz tartoznak, és nem fektettek eddig elég hangsúlyt a fenntarthatóság gyakorlati megvalósítását szolgáló készségek fejlesztésére. A 21. század feladatai közé kell sorolni az oktatásnak a fenntartható fejlődés érdekében történő átszervezését, és ki kell alakítani egy teljesen új oktatási szemléletet. Ezért az Oktatás a Fenntartható Fejlődésért program felszólította a kormányokat, nemzetközi szervezeteket, vállalkozásokat és civil közösségeket, hogy a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás koncepcióját pontosan tartsák be, a cél érdekében szervezzék át a formális oktatási rendszert, mivel az oktatásnak bele kell illeszkednie a fenntartható fejlődés stratégiájába. Ezeknek a feladatoknak érdekében a költségvetés átszervezését is meg kell valósítani, növelni kell az oktatásra fordított forrásokat. A társadalmi tudatosság szerepe is fontos a célok megvalósításában.

A célkitűzésekhez számos tevékenység kapcsolódik, a megvalósulásért felelős szervezetek (ENSZ, UNESCO vagy civil szervezetek) feladata a tagállamok kormányzatainak szakmai és technikai támogatása és a fejlődést szolgáló oktatási politikák és programok közzététele. A fenntartható fejlődés megvalósítása összetett és nehéz feladat, mely együttműködést kíván a kormányzatok, oktatási intézmények, tudományos közösségek, pedagógusok, civil szervezetek, a média és a helyi közösségek között. Az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága nagy szerepet vállal a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásban. A tanulmányokat, programokat elolvasva látom, hogy a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás egy kialakulóban lévő fejlődő szemléletmód, amely minden korosztályt megragad és képessé tesz arra, hogy felelősséget vállaljon a fenn-

tartható jövőért. Az élethosszig tartó tanulás, a felnőttoktatást, a szakképzést is beleértve, nélkülözhetetlen a fenntartható jövő megteremtéséhez. Új kép alakult ki az oktatásról, mely szerint az oktatás segít megérteni a világot, a fenntartható jövő kialakításához szükséges tudás és készségek terén nagy hangsúlyt fektet a magatartásbeli és értékbeli változásokra. A fenntartható fejlődést szolgáló oktatásnak figyelembe kell venni a fenntarthatóság gazdasági, társadalmi és politikai vonatkozásait. Az, hogy mennyire gyorsan lépünk a fenntartható fejlődésirányába, függ a tudományos ismereteink növelésétől is. Az erkölcsi értékek megtartása is nagyon fontos szempont, mert a fenntarthatóság szempontjából fontos, hogy változik-e az emberek életstílusa, viselkedése, a változást pedig az értékrendszer módosulásának kell eredményeznie. Az erkölcsi értékeket az oktatás és a nevelés alakítja, ennek alapja, hogy etikus döntéseket hozunk. A fenntartható fejlődést szolgáló oktatás hatékonyságát azon kell lemérni, hogy milyen mértékben változtatja meg az emberek szemléletét és viselkedését (ENSZ, 2005).

Következtetések, javaslatok

Megállapítottam, hogy a fenntartható fejlődés eléréséhez a leghatékonyabb módszer, hogy valóságközelivé váljon, a meglévő programok irányultságának és színvonalának javítása, és a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás elsődleges célja az életre vonatkozó ismereteink fejlesztése. A fenntarthatóság tudománya arra törekszik, hogy a tudományt a szükségletek kielégítésére fejlessze ki, és ez az interdiszciplináris tudományág széles körű részvételen alapszik, nehéz feladatok elé állít mindenkit, oktatási intézményeket, pedagógusokat, hallgatókat egyaránt. A legfontosabb feladat azonban, hogy hogyan kell értelmezni a fenntartható fejlődést az oktatás szemszögéből nézve. Tehát a fenntartható fejlődés lehetőséget kínál arra, hogy meglássuk, hogy milyenné válhat világunk, és mi szükséges ennek a világnak a felépítéséhez. A fenntarthatóság a valódi cél, amelyhez szükség van a közösség minden tagjának az elhivatottságra, ami viszont csak az oktatáson keresztül valósulhat meg.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) tudományos főmunkatársának, dr. Varga Attilának és Saly Erika pedagógiafejlesztőnek, akik segítették a munkámat, és így bepillantást nyerhettem a 21. századi közoktatás

nevelési-oktatási programjába. Megköszönöm még Könczey Réka környezeti nevelési szakértőnek, aki az Oktatási Hivatal adatait a rendelkezésemre bocsátotta az ökoiskolákkal kapcsolatban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvek, folyóiratok

KENGYEL ÁKOS (2010): Az európai Unió közös politikái, Budapest, Akadémia, 416–426. o.

VARGA ATTILA (2006): Tanulás a fenntarthatóságért, Budapest, OKI, 192. o.

VARGA ATTILA (2002): Magyarországi Ökoiskola Hálózat. In: Mihály Ildikó: Környezeti nevelési együttműködés, OKI, Budapest, 79–97. o.

Weboldalak

VILÁG TUDOMÁNYOS AKADÉMIÁINAK NYILATKOZATA (2000): Átmenet a fenntarthatóság felé, Tokió, letöltés dátuma: 2017. 01. 16. forrás: Fenntartható fejlődés honlapja: <http://www.ff3.hu/fejlodes.html>

ORBÁN ANNAMÁRIA (2002): Regionális fenntartható fejlődés. A fenntartható fejlődés elve és stratégiája az Európai Unióban, Budapest, letöltés dátuma: 2017. 02. 08, forrás: Doksi.hu honlapja: <http://www.doksi.hu/get.php?order=DisplayPreview&lid=4557&p=2>

EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA (2005): Szembenézni a globális kihívásokkal, Brüsszel, letöltés dátuma: 2017. 02. 15 forrás: European Commission: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2005/HU/1-2005-259-HU-F1-1.Pdf>

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA (2010): A fenntartható fejlődést szolgáló oktatásról, Brüsszel, Letöltés dátuma: 2017. 02. 10 forrás: EUR-Lex honlap: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV%3Aef0016>

- NÉMETH-DOKTOR (2008): A fenntartható fejlődés koncepciója, Budapest, letöltés dátuma: 2017. 02. 15 forrás: OFI folyóiratok: <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-fenntarthato-fejlodes-koncepcioja>
- UNECE JELENTÉS (2014): Jelentés az országok munkájáról, a fenntartható fejlődés célkitűzéseiről, letöltés dátuma: 2017. 02. 11 forrás: Unece honlap: <http://www.unece.org/env/esd/implementation.html>
- UNESCO (2014): Track Global Programme, letöltés dátuma: 2017. 02. 10 forrás: UNESCO honlap: <http://en.unesco.org/gap/commitments>
- OFI (2014): Út az ökoiskola felé, Budapest, letöltés dátuma: 2017. 02. 10 forrás: Országos Fejlesztéskutató Intézet honlap: <http://docplayer.hu/2739222-Okoiskola-fele-modszertani-segedanyag-utmuta-to-leendo-okoiskolaknak.html>

Szerző:

Novotni Beáta

Nemzetközi Tanulmányok MA

Kodolányi János Főiskola

novotni.bea@gmail.com